

بررسی و تحلیل حقوقی تعهدات بیمه گر در حقوق بیمه با مذاقه در محدودیت تعهدات بیمه گر به وسیله توافق طرفین

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۴/۲۹، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۶/۰۲)

وحید غلامی

دکتر آرزو ملک‌شاه^۱

چکیده

قرارداد بیمه یکی از رایج ترین و در عین حال بحث برانگیز ترین عقود است. با وجود گذشت بیش از چهار قرن از ظهور صنعت بیمه به مفهوم امروزی آن و ورود آن به تمام نظام های حقوقی جهان، هنوز در قواعد و اصول حاکم بر این قرارداد جای بحث و گفتگوست. بیمه به عنوان یکی از عوامل مهم پیشرفت و توسعه اقتصادی همواره مد نظر کشورها در مسیر توسعه بوده است. هدف نهایی بیمه گذار از انعقاد قرارداد بیمه آن است که در صورت تحقق خطر، بیمه گر وارد عمل شده و جبران خسارت کند البته تحقق چنین شرایطی مستلزم آن است که بیمه گذار به تمامی وظایف و تعهدات خویش در قبال بیمه گر عمل کند و تا این تعهدات به خوبی اجرا نشود، جبران خسارت از سوی بیمه گر منتفی خواهد بود و یا جبران آن به صورت کامل محقق نمی شود. پس هرگاه بیمه گذار تعهدات خویش را به صورت کامل و درست انجام داد، در صورت بروز حادثه بیمه گر نیز بایستی به تعهدات خویش در قبال بیمه گذار عمل کند و طبق بیمه نامه و قرارداد منعقد شده، جبران خسارت کند.

واژگان کلیدی: عقد بیمه، تعهدات بیمه گر، جبران خسارت، بیمه گذار

بخش اول: بررسی و شناخت مفهوم بیمه و انواع آن

واژه بیمه از ریشه سانسکریت «بیم» به مفهوم هراس و ترس (از خطر) به دست آمده است به طوری که در هندوستان به جای بیمه، کلمه (بیما) به کار می رود. در ادبیات عرب از کلمه التأمین استفاده می شود و در غرب از (insurance) به مفهوم «در اطمینان بودن» استفاده می شود، لذا می توان ریشه همگی را یکسان تصور نمود. بیمه اشخاصی را که متحمل لطمه، زیان یا حادثه ناخواسته ای شده اند را قادر می سازد عواقب زیان های مادی را جبران کنند، خسارت هایی که به این قبیل افراد پرداخت می گردد از پول هایی تأمین می شود که برای خرید بیمه نامه می پردازند و با پرداخت آن در جبران خسارت همدیگر مشارکت می کنند، به بیان دیگر همه آنهایی که خود را بیمه می کنند با مشارکت در سرمایه ای که متعلق به همه خریداران بیمه است، در جبران خسارت و زیان های هر یک از افراد بیمه شده شریک و سهم هستند. بیمه نگرانی ناشی از خطر را از زندگی مردم و فعالیت های اقتصادی دور می کند و به بیمه گذاران آرامش خاطر می دهد، بیمه گذاران می دانند که در ازای پرداخت حق بیمه، چنانچه حادثه غیر منتظره ای رخ دهد، زیان مالی آن از محلی که حوادث غیر منتظره در آن رخ می دهد، حق بیمه های جمع آوری شده جبران خواهد شد (کریمی، ۱۳۹۵: ص ۳). بیمه در زبان های عربی^۱، انگلیسی^۲ و فرانسه^۳ با مفاهیم تقریباً یکسان وارد شده، که ریشه آن را در زبان لاتین^۴ باید جستجو کرد (بابایی، ۱۳۸۸: ۵)، هرچند گفته شده بیمه واژه ی حقوقی فارسی است که به احتمال زیاد از ریشه بیم به معنا ترس و وحشت گرفته شده است اما در مقابل نظر داده شده (دهخدا، ۱۳۸۹: ۶۰۴) که بیمه واژه ای هندی است، با این وصف که شرکت بیمه با دریافت حق بیمه در صورت اصابت خطر به مال یا جان شخص، ضمانت خاصی را از شخص انجام می دهد. اما باید گفت: ریشه بیمه به ظاهر از کلمه «بیم» با افزودن «ه» نسبت ساخته شده

^۱ التأمین

^۲ Insurance

^۳ Assurance

^۴ Securus

و در حقیقت تغییر صورتی از کلمه «بیما» که میان هندیان متداول بوده است می باشد و چون کمپانی های بیمه انگلیسی که در هند فعالیت داشتند این پدیده را با خود به ایران آوردند و همان واژه میان بازرگانان متداول شد و کلمه بیما به صورت بیمه تغییر یافت و چهره ای فارسی گرفت (فریار، ۱۳۵۵: ۱). بیمه گری در کلیه اشکال و تحولات تدریجی که منجر به ایجاد حرفه مستقل بیمه گری شد و توسعه بعدی این صنعت، به نحو کاملی با علم حقوق و مایل حقوقی مرتبط بوده و می باشد و در مرحله بعد یعنی در صورت وقوع حادثه و بروز خسارت نیز موضوع واجد جهات حقوقی می باشد و در مرحله داوری با دادرسی، داور یا قاضی بایستی بر اساس مندرجات بیمه و منطبق با اصل حقوقی و قانونی به موضوع رسیدگی نمایند لذا بین علم حقوق و فن بیمه ارتباط مستقیمی وجود دارد بیمه در لغت نامه معین به این تعریف شده که عقدی است که به موجب آن یک طرف بیمه گر تعهد می کند در ازای پرداخت وجه حق بیمه (از طرف دیگر) بیمه گذار در صورت وقوع حادثه خسارت وارده بر او را جبران نماید و در ماده اول قانون بیمه ۱۳۱۶ آمده است مصوب بیمه عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می کند در ازای پرداخت وجه یا جوهی از طرف دیگر در صورت وقوع یا بروز حادثه، خسارت وارده بر او را جبران نماید یا وجه معینی بپردازد. طرف تعهد را بیمه گذار، وجهی که بیمه گذار به بیمه گر می پردازد، حق بیمه و آنچه را که بیمه میشود موضوع بیمه مینامند (آذر پیوند، ۱۴۰۲: ۲). ماده ۱۹ قانون بیمه قاعده کلی نحوه جبران خسارت را چنین مقرر نموده است: مسئولیت بیمه گر عبارت است از تفاوت قیمت مال بیمه شده بلافاصله قبل و بعد از وقوع حادثه با قیمت باقیمانده بعد از حادثه خسارت ایجاد شده به پول نقد پرداخت خواهد شد مگر اینکه حق تعمیر و یا عوض برای بیمه گر در سند بیمه پیش بینی شده باشد. در این صورت بیمه گر ملزم است موضوع بیمه را در مدتی که عرفاً کمتر از آن نمی شود تعمیر کرده یا عوض را تهیه و یا تحویل نماید. به این نحو بیمه گر مکلف به پرداخت تفاوت قیمت مال بلافاصله قبل و بعد از حادثه است. این حکم در مورد تلف نقص و عیب مال به نحو واحدی عمل میکند اگر مال در اثر حادثه معیوب شود، اختلاف قیمت مال سالم و ناقص

محاسبه میشود و در صورت تلف کلی مال، خسارت پرداختی مطابق قاعده فوق معادل قیمت مال قبل از حادثه خواهد بود.

بخش دوم: مبنای اصل جبران خسارت در حقوق بیمه

اولین توجیهی که میتواند موجب پیدایش اصل جبران خسارت در حقوق بیمه باشد برقراری عدالت یا حفظ آن در جامعه است زیرا عدالت و دادگری ایجاب می کند که هر زیان دیده ای تا میزانی که خسارت دیده است غرامت دریافت کند نه کمتر نه بیشتر (باریکلو، ۱۳۸۷: ۴۲). با این حال توجیه های دیگری نیز در ضرورت اصل مذکور ارائه شده است. برخی حقوقدانان برقراری نظم و امنیت اجتماعی نظم عمومی را در این امر دخیل میدانند و معتقدند که اگر اصل غرامت اساس پرداخت نباشد بیمه میتواند منبع استفاده برای بیمه گذار و انگیزه ای برای ایجاد خسارتهای عمدی باشد که باعث فساد و مخل نظم عمومی است (کریمی، ۱۳۷۷: ۶۳). این نظریه را میتوان از رویه قضایی فرانسه مبنی بر بطلان قرارداد عدم مسئولیت مدنی به استناد جنبه نظم عمومی داشتن این قواعد استنباط کرد (باریکلو، ۱۳۸۷: ۴۳). برخی دیگر معتقدند که اصل مزبور ناشی از رویکرد اجتماعی کردن خطرات است (همان: ص ۶) براساس این دیدگاه جبران کامل خسارت زیان دیده تنها در صورتی امکان پذیر است که از او حمایت اجتماعی شود و بیانگر این نکته است که زیان دیده برای جبران خسارات خود ابتدا به نهادهای اجتماعی مراجعه کند. در حقیقت هدف اصلی این رویکرد آسیب زدایی اجتماعی است. به همین علت میتوان مبنای آن را در همبستگی اجتماعی بین افراد جامعه دانست طرفداران این رویکرد همبستگی اجتماعی را امری ضروری میدانند و از عدالت توزیعی به عنوان ابزار تحقق آن استفاده می کنند. مطابق این دیدگاه باید امکانات، جامعه اعم از مالی یا غیر مالی مانند فرصت های اجتماعی، به نحوی در کل جامعه توزیع شود که هر کس بر مبنای لیاقت و شایستگی خود توان بهره مندی از آنها را داشته باشد. در حقیقت مبنای دریافت از مزایا استعداد و شایستگی افراد است. در عین حال تنها امکانات و ثروت های جامعه توزیع نمیشود بلکه آسیبه ها و زیانها نیز باید برای عموم افراد جامعه باشد و همگی از آن سهم داشته باشند. بر همین اساس

در حوادث کار و وسایل نقلیه موتوری، بیمه اجباری محسوب شده است. بی تردید در جبران خسارات باید به آسانترین شیوه ممکن عمل کرد، اما نکته مهم چگونگی جمع آوری و تأمین اعتبار لازم برای جبران خسارات میباشد. اشکال دیدگاه اجتماعی کردن خطرات نادیده گرفتن استقلال اقتصادی افراد است. به علاوه در مورد مال جمع آوری شده از عموم مردم تردیدهایی درباره تعیین مالک نیز مطرح میشود. این اشکال در جایی که آسیبهای اجتماعی و طبیعی در معنای عام بروز میکنند (مانند سیل، زلزله و....) شدیدتر میشود. بر این اساس به نظر برخی حقوقدانان راه حل مناسب ایجاد حس تعاون در افراد جامعه است (همان) والا عدالت توزیعی مفهومی است که در خسارات قابلیت اجرایی ندارد و صرفاً باید در مورد حقوق و امکانات جامعه مورد استناد قرار گیرد. با این همه به نظر می رسد قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری از رویکرد اجتماعی کردن خطرات متأثر شده است به هر حال طبق اصل جبران خسارت جبران باید مساوی با زیان باشد و جز در مواردی که قانون یا قرارداد بیمه تحدیدی پیش بینی کند ضرورت دارد که خسارت پرداختی کامل باشد. چنانچه در بیمه های زیان اصل این است که جبران کامل خسارات وارده بر یک شیء به وسیله پرداخت هزینه های بازسازی آن به حالت نخستین تأمین شود یا اگر مورد اخیر میسر نباشد خسارت کامل از طریق پرداخت مبلغی صورت می پذیرد که معادل ارزش شیء آسیب دیده باشد (محمود صالحی، ۱۳۸۸: ۱۳۶).

بند اول: اصل جبران خسارت و تعهدات بیمه گر

اصل جبران خسارت دارای جنبه اثبات و نفی از و نفی است مطابق به این اصل خسارت وارده باید به تمامی و به نحو مطلوب جبران شود (جنبه اثبات) بدون آنکه این جبران خسارت موجب افزایش دارایی زبان دیده شود (جنبه نفی این اصل که در حقوق مسئولیت مدنی دامنه و نحوه جبران خسارت را تعیین میکند در بیمه خسارات نیز تا حد امکان رعایت میشود و منشا احکام بسیاری در حقوق بیمه شده است. در واقع مانند آثاری که در حقوق مسئولیت مدنی تولید می کند، این اصل ایجاب می کند که بیمه گر خساراتی را که به منافع و اموال بیمه گذار وارد

شده یا در پی ایجاد مسئولیت وی به جبران خسارت، غیر متوجه او شده است به نحوه مطلوب و کامل جبران نماید همین امر موجب بروز احکام و مباحثی در مورد نحوه جبران خسارت توسط بیمه گر شده است (موسوی، ۱۳۹۰: ۶۳) از طرف دیگر جنبه نفی اصل جبران خسارت ایجاب می کند که میزان تعهدات بیمه گر محدود به خسارت وارده باشد و تعهدات بیمه گر نتواند افزون بر خسارت بوده و موجب افزایش دارایی بیمه گذار شود. از آنجا که بیمه مضاعف و اعلام ارزش بیمه به بیشتر از قیمت واقعی موجب پرداخت مبالغی افزون بر خسارت وارده خواهد شد در حقوق بیمه این دو عمل منع شده و ضمانت اجراهای سنگینی برای آن لحاظ شده است (نعمی، ۱۳۹۵: ۲۷).

بند دوم: جنبه اثباتی اصل جبران خسارت

در این جنبه از اصل جبران خسارت تدارک کلیه ی خساراتی که به دارایی بیمه گزار وارد شده است مد نظر قرار دارد در واقع هدف از بیمه ی خسارت این است که پس از توجه خسارت به مال بیمه شده، بیمه گر در مقام جبران این خسارت بر آمده و با پرداخت غرامت بیمه گزار، وضعیت مالی او را به موقعیت قبل از حادثه خسارت را برگرداند، بنابراین اختلاف طرفین قرارداد بیمه یعنی بیمه گر و بیمه گزار باید در پرتو این جنبه از اصل جبران خسارت حل و فصل گردد و چون احراز خسارت برای الزام بیمه گر به جبران خسارت کافی است (جباری، ۱۳۹۲: ۴۹). اثبات هر ادعایی که اصل جبران خسارت را ملغی الاثر کند با بیمه گراست. به عبارت دیگر، هر گاه بین بیمه گر و بیمه گزار در مورد جبران یا عدم جبران خسارت اختلاف حاصل شود با احراز خسارت این بیمه گر است که باید به عنوان متعهد جبران خسارت بیمه گزار را ثابت کند. به همین ترتیب، در صورتی که دلایل موجود در پرونده دارای قوت اثباتی برابر و در عین حال معارضی باشند دادگاه رسیدگی کننده مکلف است با تکیه بر اصل جبران خسارت - که موافق با اصل استصحاب نیز هست حکم خود را به نفع بیمه گزار صادر کند (رحیمی، ۱۳۸۹: ۳۲) این ادعا، فی حد ذاته درست و دارای وجهه ی قانونی است اما به شرط این که اثبات شود، و چون ده و دارای وجهه دلایلی که شرکت بیمه

گر در دعوای خود به آنها تمسک بسته است به هیچ وجه این ادعا را ثابت نمیکنند و یا حداکثر چیزی جز اثبات کنندگی بار دلیل ظاهر، نیست در نتیجه، اجرای اصل جبران خسارت نافی استحقاق شرکت بیمه گر در استرداد غرامت پرداختی بوده و در کفه ی ادله ی دفاعی بیمه گزار قرار میگیرد (صفایی، ۱۳۸۲: ۲۰۱).

بند سوم: جنبه ی منفی اصل جبران خسارت

با این وصف، چون هدف از تأسیس حقوق بیمه منحصرأ جبران خسارت بیمه گزار است، با جبران خسارت بیمه گزار موجبی برای تحصیل وجه اضافه تری باقی نمی ماند و بیمه گزار نمی تواند در پرتو قرارداد بیمه به دارایی خود بیفزاید (پارساپور، ۱۳۸۹: ۸۸) این وضعیت، البته منحصر به عقد بیمه نیست و در سایر موارد جبران خسارت نیز اعم از مسئولیت مدنی و قراردادی حاکم است. در واقع در هر موردی که از زیان دیده جبران خسارت میشود به این دلیل که ضرر از بین می رود، دوباره نمیتوان آن را مطالبه کرد در این وضعیت تفاوتی بین وحدت یا تعدد وسیله ی جبران خسارت نیست و در مواردی که اشخاص متعددی خسارتی را وارد کرده اند و یا قانون گذار بیش از یک شخص را مسئول جبران خسارت میداند استحقاق زیان دیده محدود به همان خسارتی است که به او وارد شده است و در هیچ حالتی زیان دیده حق ندارد خسارتی را که جبران شده دوباره بگیرد. اما همین جنبه ی منفی اصل جبران خسارت نیز بیمه گر را از اقامه ی ادله اثباتی معاف نمی سازد و در دعوای بین بیمه گر و بیمه گزار این بیمه گر است که باید ثابت کند طرف مقابل او غرامت مضاعفی گرفته است و باید وجه اضافی را مسترد نماید. علت این امر نیز کاملاً روشن است؛ زیرا علاوه بر این که در این وضعیت بیمه گر در مقام مدعی است و مثل هر مدعی دیگر باید ادعای خود را ثابت نماید، دفاع بیمه گزار به دلیل آن که موافق با اصل عدم، است، محتاج به ادله اثباتی نیست و اساساً ارائه دلیل برای امر عدمی غیر ممکن است (بازگیر، ۱۳۸۵: ۴۶)

بخش سوم: آثار خاص جبران خسارت در حقوق ایران

بند اول: حق بودن مالکیت جبران

در تمامی جوامع، از گذشته تا کنون، همواره خسارت یکی از ضروریات زندگی اجتماعی به شمار می رود. و در خصوص خسارت های قابل جبران نیز از همان زمان بحث و جدل هایی وجود داشته است. لیکن با توجه به این که عقل و منطق حکم می کند که خسارت نباید جبران نشده باقی بماند و اصل قابل جبران بودن کلیه خسارات پذیرفته شده است. و برخی از حقوقدانان نیز بر این اصل صحه گذاشته اند (کاتوزیان، ۱۳۹۳، ۲۱۸) اما قوانین و مقررات موضوعه صراحتاً از این اصل سختی به میان نیاورده اند لیکن در برخی قوانین مختلف به جبران بخشی از خسارت وارده تصریح شده است. نخست با استناد به مواد ۳۲۸ و ۳۳۱ قانون مدنی می توانیم بیان کنیم که اتلاف و تسبیب عین تنها در خساران برگرفته از اتلاف و منفعت اشاره شده است لذا شخصی که عامل به وجود آوردنده زیان است، به صورت مستقیم یا غیر مستقیم، مسئول جبران زیان های وارده شناخته می شود. ماده ۳۲۸ قانون مدنی مقرر می دارد: «هرکس مال غیر را تلف کند ضامن آن است و باید مثل و یا قیمت آن را بدهد اعم از این که از روی عمد تلف کرده باشد یا بدون عمد و اعم از این که عین باشد یا منفعت و اگر آن را ناقص یا معیوب کند ضامن نقص قیمت آن مال است.» در ماده ۳۳۱ قانون مدنی نیز آمده: «هرکس سبب تلف مالی بشود باید مثل یا قیمت آن را بدهد و اگر سبب نقص یا عیب آن شده باشد باید از عهده نقص و قیمت آن برآید.» از این مواد می توان نتیجه گرفت آنچه در نظر قانونگذار به عنوان جبران خسارت مطرح شده، تنها خسارت وارده به عین و منفعت است و سایر خسارات مادی «مانند تحمیل هزینه، عدم النفع و تقویت منفعت و ...» و خسارات معنوی، خسارات دادرسی مانند هزینه حق الوکاله ی وکیل، هزینه درمان یا هزینه های دادرسی را در بر نمی گیرد. بررسی این که آیا این امر بدان معناست که خسارات اخیر قابل مطالبه نیستند باید ضمن مطالعه ی سایر قوانین مرتبط با موضوع انجام گیرد.

در زمینه جبران خسارت در قراردادها، در ماده ۲۲۱ قانون مدنی آورده شده: «گر کسی تعهد اقدام به امری را بکند یا تعهد نماید که از انجام امری خودداری کند در صورت تخلف مسئول خسارت طرف مقابل است مشروط بر این که جبران خسارت تصریح شده و یا تعهد عرفاً به منزله تصریح باشد و یا بر حسب قانون موجب ضمان باشد.» از این ماده می‌توانیم نتیجه بگیریم که شخص متعهد به طور کلی مکلف به جبران خسارت ناشی از عدم انجام تعهدات قراردادی شده است. در خصوص غصب نیز در قانون مدنی ماده ۳۲۵ حاکم است که با شرط جاهل بودن مشتری از فضولی بودن معامله این حق برای او در نظر گرفته شده که برای جبران خسارت وارده به شخصی که فضول در معامله بوده رجوع نماید. در این ماده بیان شده: «اگر مشتری جاهل به غصب بوده و مال به او رجوع نموده باشد او نیز می‌تواند نسبت به ثمن و خسارات به بایع رجوع کند اگر چه مبیع نزد خود مشتری تلف شده باشد و اگر مالک نسبت به مثل یا قیمت رجوع به بایع کند بایع حق رجوع به مشتری را نخواهد داشت.»

بخش چهارم: الزام به جبران خسارت و بیمه گر

الزام به جبران خسارت و بیمه گر قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل اشخاص ثالث در سال ۱۳۸۷ بعد از گذشت ۴۰ سال از قانون بیمه شخص ثالث مصوب سال ۱۳۴۷ به صورت آزمایشی و پنج ساله تصویب شد که مشتمل بر ۳۰ ماده ۲۵ تبصره است. با گذشت ۷ سال از عمر قانون آزمایشی سال، ۱۳۸۷ لایحه جایگزین آن مشتمل بر ۶۷ ماده و ۵۱ تبصره تدوین شده که تصویب آن در دستور کار مجلس شورای اسلامی است از نقاط قوت قانون سال ۱۳۸۷ که عیناً در لایحه جدید نیز تکرار شده است، الزام بیمه گر به جبران خسارت بدون لحاظ جنسیت و مذهب است که در نتیجه آن زیان دیدگان حوادث رانندگی اعم از زن و مرد مسلمان و غیر مسلمان را در وضعیت برابر قرار داده است؛ برابری نرخ دیه در حوادث رانندگی از آن جهت دارای اهمیت ویژه ای است که بستری را فراهم ساخت تا متعاقباً بنابر قانون مجازات سال ۱۳۹۲ این برابری به قربانیان تمام حوادث (اعم از رانندگی و غیره تسری یافته و یکی از مهمترین انتقادات حقوق بشری به نظام حقوقی

جمهوری اسلامی ایران را مرتفع کند. (صفیان، ۱۳۸۵: ۸۵) لایحه جدید، اما نسبت به قانون سال ۱۳۸۷ نوآوریهای درخور توجهی نیز داشته است از مواد بحث برانگیز این لایحه که تاکنون به تصویب اکثریت خانه ملت رسیده موضوع محدود سازی مسئولیت بیمه گران در برابر خسارتهای ناشی از حوادث رانندگی است. به طور کلی میتوان گفت تحدید مسئولیت بیمه گر در انواع بیمه‌های مسئولیت امری رایج و قابل درک است. در بیمه های اختیاری، مسئولیت معمولاً شرکتهای بیمه به منظور پرهیز از برهم خوردن تعادل محاسبات و تراز مالی و جهت حفظ منافع شان تعهدات خود در جبران خسارت را محدود می‌سازند (طباطبایی، یزدی ۱۳۸۷: ۴۶). تعیین سقف ریالی برای تعهدات بیمه گر در مورد بیمه های مسئولیت مدنی دارندگان وسیله نقلیه پیش از این نیز در مقررات بیمه ای کشور مانند آیین نامه شماره ۳۵ شورای عالی بیمه نیز مشاهده شده است که بنابر سقف تعهدات بیمه گر در پوشش مسئولیت تا مبلغ مشخصی برای هر شخص تعیین بود. د. با وجود این در لایحه اخیر مجلس، محدودسازی سقف مسئولیت از دو زاویه جدید مورد توجه واقع شده که در نظام بیمه ای ایران سابقه نداشته است؛ اولاً سقف تعهد ریالی بیمه گر به اندازه ظرفیت مجاز وسیله نقلیه است که این ظرفیت برای هر خودرو با توجه به نوع و کاربری، آن متعاقباً به موجب آیین نامه ای توسط وزارت کشور با همکاری وزارتخانه های صنعت و معدن و تجارت و راه و شهرسازی و بیمه مرکزی تهیه میشود و به تصویب هیات وزیران میرسد تعیین خواهد شد. البته قابل ذکر است در هر صورت تعداد جنین و اطفال زیر دو سال داخل وسیله نقلیه به ظرفیت مجاز خودرو اضافه میشود.

ثانیاً تعهد ریالی بیمه گر در قبال زیان دیدگان خارج از وسیله نقلیه مسبب حادثه حداکثر ۱۰ برابر سقف تعهدات بدنی بیمه نامه است و در مواردی که مجموع خسارات بدنی زیان دیدگان خارج از وسیله نقلیه سبب حادثه بیش از سقف مذکور باشد مبلغ خسارت مورد تعهد بیمه گر به نسبت خسارت وارد شده به هر یک از زیان دیدگان بین آنان تسهیم میشود و مابه التفاوت خسارت بدنی هر یک از زیان دیدگان توسط صندوق تامین خسارتهای بدنی وفق مقررات

مربوط پرداخت میشود. در مجموع به نظر میرسد محدود ساختن سقف مسئولیت بیمه گر به ویژه در خصوص رعایت ظرفیت مجاز خودرو بیشتر از آن جهت است که علاوه بر امکان جبران خسارت، خاصیت بازدارندگی قانون نیز محفوظ باشد به دیگر، زبان قانونگذار در پی آن بوده است که به نوعی دارندگان وسایل نقلیه را به رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی ترغیب کرده و به این ترتیب درصد تلفات جانی این حوادث را پایین تر آورد این امر در صنعت بیمه کشورهای توسعه یافته نیز رایج است چرا که تشویق و ترغیب افراد به حفظ جان، خود اولی تر از امر جبران خسارت های وارده است (عراقی، ۱۳۹۶: ۵۲).

بخش پنجم: تعهدات بیمه گر و در جبران خسارت بیمه بین المللی

عقد بیمه کالا از دو طرف تشکیل گردیده که این افراد تعهدات متقابلی در مقابل هم دارند و یکی از این طرفین بیمه گراست، بیمه گر قبل از اینکه اقدام به پذیرش پیشنهاد بیمه گذار نماید بایستی شرایط بیمه را به طور کامل برای بیمه گذار تشریح نموده و بیمه گذار را به وظایف و تکالیفش آشنا نماید و با طرف ذینفع قرارداد منعقد کند. نقش بیمه گر و بیمه گذار بیش از هر چیز دیگری می تواند اثرگذار باشد باتوجه به اینکه بیمه های حمل و نقل روز به روز جایگاه خود را در بازرگانی بین المللی مستحکم تر می کند، لزوم شناخت نقش و وظایف و تعهدات بیمه گر بیش از پیش اهمیت می یابد. بیمه گذاران اشخاص طبیعی یا حقیقی هستند که برای کسب تأمین به شرکت های بیمه یا نمایندگان آنها مراجعه می کنند و با دادن پیشنهاد بیمه تقاضانامه و قبول بیمه گر، قرارداد بیمه می بندند. بنابراین بیمه گذار برای انعقاد قرارداد می باید اهلیت یا توانایی بستن قرارداد بیمه را داشته باشد. هر قراردادی از دو یا چند طرف تشکیل می - گردد که عقد بیمه نیز از این امر مستثنی نمی باشد، بیمه از نظر حقوقی قراردادی است که بین دو طرف منعقد می شود، یک طرف آن بیمه گذار که با پرداخت حق بیمه اقدام به اخذ بیمه نامه می نماید و طرف دیگر بیمه گر (پذیرنده تقاضای بیمه) است که جبران خسارت ناشی از خطر و حادثه را با پرداخت وجوهی طبق توافق در قرارداد بیمه تعهد کرده است طرفین قرارداد در تمام قراردادهای در مقابل هم دارای تعهداتی هستند که این امر در بیمه اهمیت بیشتری به

خود می گیرد، تعهدات متقابل طرفین در عقود معمولاً بعد از انعقاد قرارداد به وجود می آیند، حال آن که به دلیل اهمیت بیمه این تعهدات از قبل و در هنگام انعقاد عقد نیز به وجود می آیند (شهیدی، ۱۳۹۵: ۲۳۷).

عقد بیمه کالا بین بیمه گر و بیمه گذار منعقد می شود که در مقابل هم دارای تعهداتی هستند و بایستی به آن عمل نمایند، تعدادی از این تعهدات قبل از انعقاد عقد بایستی انجام گیرد و تعدادی نیز بعد از انعقاد عقد بایستی عملی گردد، از جمله تعهدات ارسال کننده قبل از انعقاد عقد در مقابل بیمه گر، اعلام کیفیت و خصوصیات خطر، و ارائه اطلاعات موثر است، در مقابل بیمه گر نیز متعهد به آشنا نمودن ارسال کننده به وظایف و تکالیفش و همچنین صدور بیمه نامه به نام ذینفع است. بعد از انعقاد عقد ارسال کننده متعهد به پرداخت حق بیمه و مواظبت از مورد بیمه و جلوگیری از توسعه خسارت بوده در مقابل بیمه گر متعهد به پرداخت خسارت و جبران هزینه هایی است که بیمه گذار برای جلوگیری از بروز توسعه خسارت پرداخت کرده است. بیمه گر کسی است که تعهد را قبول می کند و با گرفتن حق بیمه در صورت بروز خطر و ایجاد خسارت مسئول پرداخت به بیمه گذار است به عبارت دیگر بیمه گر شخصی است که در مقابل دریافت حق بیمه از بیمه گذار، تعهد جبران یا پرداخت وجه معینی را در صورت وقوع حادثه به عهده می گیرد. بیمه گر شخص حقوقی است که جهت انجام حرفه بیمه گری باید شرایط خاصی را که قانون تعیین می کند دارا باشد. بیمه گذار طرف بیمه گر است، شخصی است که با پرداخت حق بیمه جان یا مال یا مسئولیت خود یا دیگری را تحت پوشش قرار می دهد، ضمناً به خلاف بیمه گر که الزاماً باید شخص حقوقی می باشد، بیمه گذار می تواند هم شخص حقیقی و هم شخص حقوقی باشد (راشدی اشرفی، ۱۳۸۸: ۷۵). موضوع تعهد بیمه گر در بیمه اشیاء جبران زیان مادی است که به دارایی بیمه گذار می آید. به عبارت دیگر، وقوع حادثه موجب وارد آمدن زیان به اموال بیمه گذار می شود، بیمه گر باید ضرری را جبران کند. حداکثر تعهد در بیمه های اشیاء جبران زیان و خسارت مادی بیمه گذار است یعنی بیمه نباید موجب انتفاع بیمه گذار شود، بلکه بیمه گذار فقط باید در موقعیتی قرار گیرد که بلافاصله قبل از تحقق خطر

بیمه شده در آن موقعیت قرار داشته است. پس از وقوع حادثه، بیمه‌گر خسارت را به شخص بیمه‌گذار می‌پردازد، مگر این که به موجب توافق دو طرف قرارداد استفاده‌کننده از بیمه‌نامه شخص دیگری باشد که نفع بیمه‌پذیر داشته و از وقوع خسارت متضرر شده که در این صورت خسارت به وی پرداخت می‌شود (Noussia, ۲۰۱۰, p۲۲۵). بیمه‌گر باید بیمه‌گذار را به وظایفش در هنگام انعقاد قرارداد بیمه، بروز حادثه و کلاً در تمام اعتبار بیمه‌نامه آشنا نماید تا هیچ گونه حقوقی از وی ضایع نشود. موارد زیر به عنوان نمونه‌هایی است که بیمه‌گر بایستی در خصوص آنها راهنمایی‌ها و توضیحات لازم را داده و به نوعی بیمه را توجیه نمایند.

۱. چگونگی پرداخت حق بیمه و نحوه پرداخت آن و نحوه محاسبه؛
۲. نحوه ارسال و تحویل کالاها به بیمه‌گر؛
۳. حداکثر زمان اقامه دعوی؛
۴. نحوه و میزان دریافت خسارت؛
۵. بیان این که چه خطراتی مشمول تعهد بیمه‌گراست؛
۶. بیان این که چه خطراتی خارج از تعهد بیمه‌گر است (احمدی، ۱۳۸۲: ۵۰).

هر کس که بیمه می‌دهد بیمه متعلق به خود اوست مگر آنکه در بیمه‌نامه تصریح شده باشد که مربوط به دیگری است لیکن در بیمه حمل و نقل ممکن است بیمه‌نامه بدون ذکر اسم و نام حامل تنظیم شود.^۱ بیمه‌نامه به نام ذینفع معمولاً برای آن دسته از کالاهائی صادر می‌شود که در طول مسیر حمل و نقل و قبل از رسیدن به مقصد مورد معامله و دادوستد قرار می‌گیرد. اصولاً صدور بیمه‌نامه به نفع ذینفع باعث تسهیل در امر صدور حتی دادوستد تجاری می‌گردد و شرکت‌های تولیدکننده کالا می‌توانند با اخذ یک بیمه‌نامه عمومی و یا پوشش باز و به نفع

ذینفع کالاهای تولید شده را جهت حمل و نقل و ارسال برای خریداران تحت پوشش قرار دهند و در زمان بروز خسارت، ذینفع بیمه‌نامه که در واقع همان صاحب کالا تلقی می‌گردد می‌تواند برای دریافت خسارت به بیمه‌گر مراجعه نماید. بیمه‌نامه‌هایی که به نفع ذینفع صادر می‌گردد هم می‌تواند بیمه‌نامه‌های مربوط به کالا باشد و هم بیمه‌نامه‌های مسئولیت و به هر حال ذکر کلمه ذینفع در بیمه‌نامه این حق را برای صاحب کالا ایجاد می‌نماید که در صورت بروز خسارت به بیمه‌گر مراجعه و خسارت دریافتی را مطالبه نماید. به موجب ماده ۷ قانون بیمه، طلبکار می‌تواند مالی را که نزد او وثیقه یا رهن است بیمه دهد، در این صورت هرگاه حادثه‌ای نسبت به مال مزبور رخ دهد خساراتی که بیمه‌گر باید بپردازد تا میزان آنچه را که بیمه‌گذار در تاریخ وقوع حادثه طلبکار است به شخص او و بقیه به صاحب مال تعلق خواهد گرفت (مدنی کرمانی، ۱۳۹۵: ۵۴).

بخش ششم: بررسی تعهدات بیمه‌گر و محدودیت تعهدات بیمه‌گر به وسیله توافق طرفین عقد بیمه

مهم‌ترین وظیفه بیمه‌گر در مقابل بیمه‌گذار پرداخت خسارت است که باید طبق مقررات و شرایط بیمه‌نامه صورت گیرد. بیمه‌گر برای اینکه در هر زمان که حادثه اتفاق می‌افتد بتواند خسارت وارده را تأدیه کند، باید وجوه کافی در اختیار داشته باشد (هوشنگی، ۱۳۶۹، ۳۰). پس از اعلام وقوع حادثه توسط بیمه‌گذار، بیمه‌ملزم به پرداخت موضوع تعهد است، در صورت تأخیر، پرداخت خسارت دیرکرد و خسارت عدم النفع به آن اضافه می‌شود (پیشین، حیاتی، ۳۰). یکی از تعهدات اصلی بیمه‌گر «الزام به پرداخت تعهد موضوع تعهد» می‌باشد که گاهی پاره‌ای الزامات جانبی به آن افزوده می‌گردد. طبق قاعده کلی، بستانکاری که خواستار اجرای یک تعهد است باید آن را اثبات نماید. به این معنی که نه تنها باید تحقق حادثه را اثبات کند، بلکه باید الزام بیمه‌گر به تأمین را نیز ثابت نماید. به طور معمول غرامتی که بیمه‌گر در صورت تحقق حادثه ملزم به پرداخت آن است به صورت وجه نقد می‌باشد (همان).

هدف از قرارداد بیمه تأمین، بیمه گذار است و این امر با تعهد بیمه گر به جبران خسارت وارده تحقق می پذیرد. ماده ۱ قانون بیمه تعهد بیمه گر را این گونه بیان می کند: «خسارت وارده را جبران نموده یا وجه معینی را پردازد (صادقی نشاط، ۱۳۹۱، ۱۵)». با توافق، طرفین عقد بیمه می توانند تعهدات بیمه گر را محدود کنند. همان طور که آزادی قراردادی ایجاب می کند که طرفین در انعقاد قرارداد بیمه آزاد باشند، به طور صریح و مشخص به آنها این امکان را می دهد که پوشش بیمه نسبی اخذ کنند یا مقدار یا سقف معینی برای تعهدات بیمه گر تعیین کنند. گاهی مواقع منشأ این توافق ها و محدودیت های ناشی از اراده بیمه گذار و گاهی ناشی از خواست بیمه گر است (Kristiansen, ۲۰۰۵, p۲۰).

نتیجه گیری

در جمع بندی و نتیجه گیری پایانی مقاله حاضر باید گفت در اقتصاد کنونی جهان، صنعت بیمه یکی از بخش های پیشرو در بازار سرمایه است. بیمه به عنوان یکی از ابزارهای موثر مدیریت ریسک و تأمین امنیت و آرامش خاطر از یک سو موجب گسترش رفاه اجتماعی و از سوی دیگر موجب رشد سرمایه گذاری و در نتیجه آن شده است. تولید سریعتر رشد می کند و اقتصاد رونق می گیرد. امروزه رشد و توسعه اقتصادی هر کشور نشان دهنده جایگاه بین المللی آن کشور است. به همین دلیل کشورها برای حضور در عرصه بین المللی سعی در ارتقای شاخص های توسعه خود دارند و از این طریق به تقویت اقتصاد و ایفای نقش تاثیرگذار در صحنه جهانی می پردازند. بیمه، علاوه بر تاثیر روانی، نیاز بیمه گذار به امنیت مالی لازم در فعالیت های اقتصادی را برآورده کرده و اعتماد به آینده را ایجاد می کند: بدین وسیله در مقابل خسارات اتفاقی که متوجه دارایی یا تمامیت جسمانی شخص است، تأمین مالی لازم را اخذ می نمایند. نقش اصلی بیمه ایجاد تأمین مالی است. این تأمین به نوبه خود منشأ آثار روانی و اقتصادی گوناگون است. از نظر بیمه گذار، اخذ بیمه حکایت از منش خاص روانی دارد: بیمه گذار با توسل به بیمه درصدد است که امور خود را از پیش محاسبه و تحت کنترل در آورد و به جای آنکه منتظر بازی سرنوشت و پیشامد های ناگوار شود، از قبل تمهیدات لازم را

اندیشیده و با بازی سرنوشت مقابله کند. وجود روحیه محاسبه گرایانه و میل به مقابله با آثار بازی سر نوشت سبب رشد بیمه در جوامع پیشرفته و محدود ماندن آن در جوامعی است که این روحیه در افراد آن رواج نیافته و تقدیر گرایی بر مردم آن حاکم است.

حسن نیت نقش محسوسی در تعهدات بیمه گر در مرحله انعقاد قرارداد بیمه دارد. از نظر حقوقی، تعهد بیمه گر به حسن نیت، ضمن شفاف سازی قراردادهای بیمه، کارایی آن را نیز افزایش می دهد؛ از آنجایی که تبیین تعهدات بیمه گر و کاهش حجم دعاوی می تواند انتظارات معقول و منطقی بیمه شده را از خرید بیمه نامه و بازگرداندن بیمه به مبدأ اصلی خود که لزوم حفظ منافع بیمه شده است، تامین کند. بیمه شده و ذینفع بگذار نزدیک شود اگرچه نمی توان تعهداتی را که حسن نیت بر عهده بیمه گذار می گذارد حساب کرد و در هر مورد متفاوت است، اما مهم ترین تعهداتی که حسن نیت بر عهده بیمه گذار در زمان انعقاد قرارداد بیمه می گذارد، تامین است. اطلاعات، خودداری از تحمیل شرایط ناعادلانه، شفافیت نوشتن شرایط و ارائه پرسشنامه به بیمه گذار در ارائه مطالب می باشد. نقض حسن نیت توسط بیمه گر از جمله موجب خواهد شد که در صورت بروز اختلاف، بیمه نامه و شرایط آن بر علیه وی و به نفع بیمه گزار، ذی نفع یا بیمه شده تفسیر شود. رعایت حسن نیت در قراردادهای بیمه، جایگاهی ملموس تر و اهمیتی بیشتر در مقایسه با سایر قراردادها داشته و نقض آن ضمانت اجرای متفاوتی با قواعد عمومی قراردادها دارد. بیمه گزار، بر مبنای این اصل ملزم است اطلاعات سیاسی را در اختیار بیمه گر قرار داده و از اظهارات کاذبه خودداری نماید (ماده ۱۲ بیمه). در مقابل، از جمله تعهدات مهمی که بیمه گر در مذاکرات اولیه و انعقاد قرارداد بیمه باید به آن عمل کند، ارائه اطلاعات مهم و اساسی، تنظیم شرایط و ضوابط بیمه نامه به صورت شفاف و بدون ابهام، پرهیز از ایجاد شرایط غیرمنصفانه و ارائه اظهارنامه می باشد. پرسشنامه به هدف ارزیابی ریسک موضوع بیمه است. در مورد ضمانت تخلف از تعهد فوق یا عدم اجرای آن، نکته بسیار مهم این است که به دلیل تکمیلی بودن قراردادهای بیمه، ترکیب بیمه نامه با بیمه گذار بوده و اراده او بر بیمه گذار است. نداشتن درست گفت و گوی آزاد بر شرایط و

ضوابط بیمه نامه تحمیل می شود، در صورت بروز اختلاف و نیاز به تفسیر قرارداد بیمه بر خلاف اصول کلی قراردادها که در صورت تردید در تعهد متعهدله نسبت به مازاد، در راستای اصل برائت، قرارداد به نفع است. مفاد قرارداد بیمه و مفاد آن علیه بیمه گر و به نفع بیمه گذار، ذینفع یا بیمه شده تفسیر می شود. با توجه به نقض از قانون بیمه در تشخیص قضاوت و آثار حسن نیت توسط بیمه گذار و بی توجهی به این نکته که رعایت این تعهد می تواند تامین کننده منافع بیمه شده و بیمه شده باشد، لازم است قانون بیمه گذار را مکلف نماید. اصل فوق الذکر را رعایت کرده و در صورت تخلف، ضمانت اجرا واجب است. از آنجایی که هدف بیمه گذار از اخذ بیمه نامه مصون ماندن از خطری است که او یا وسایلش را تهدید می کند، رعایت حسن نیت مستلزم ارائه امتیاز و اطلاعات مربوط به میزان، قلمرو و زمان انجام تعهدات از سوی بیمه گذار است. ارائه به بیمه گذار به صورت واضح و قابل فهم و به نوبه خود از بیمه گذار اطلاعات مورد نیاز برای ارزیابی ریسک موضوع بیمه را از طریق پرسشنامه جویا می شود.

منابع و مأخذ

الف) کتاب

۱. اسکینی، ربیعاً، (۱۳۹۶). حقوق تجارت برات، سفته، قبض انبار و اسناد در وجه حامل، انتشارات سمت، تهران، ص ۲۵.
۲. بابایی، محمدعلی و نجیبیان، علی، (۱۳۹۰). چالش‌های پیشگیری وضعی از جرم، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۷۵، ص ۱۴۸.
۳. پرتو، حمیدرضا، (۱۳۹۲). حقوق تامین اجتماعی در قراردادهای پیمانکاری، تهران، دادگستر.
۴. خمینی، روح الله، بی تا، تحریر الوسیله، قم، موسسه دارالعلم، جلد ۲، ص ۶۱۰-۶۱۱؛
۵. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۴۸). فرهنگ دهخدا، انتشارات دانشگاه تهران.
۶. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۴۱۲ق). المفردات فی غریب القرآن، چاپ اول، دمشق بیروت، دارالعلم الدارالشامیه، ص ۸۹.
۷. زینالی، م. (۱۳۹۷). دعاوی بیمه در رویه دادگاهها انتشارات چراغ دانش.
۸. شمس، عبدالله، (۱۳۹۵). آیین دادرسی مدنی (دوره پیشرفته)، تهران: انتشارات دراک، جلد دوم، چاپ سی و نهم، ص ۲۱۷.
۹. شهیدی، مهدی، (۱۳۹۰). حقوق مدنی، تشکیل قراردادها و تعهدات، انتشارات مجد، جلد اول، چاپ هشتم.
۱۰. شهیدی، مهدی، (۱۳۹۶). آثار قراردادها و تعهدات، انتشارات مجد.

۱۱. صداقت، محمد مهدی، (۱۳۹۶)، آشنایی با بیمه های تکمیلی درمان، تهران: انتشارات جنگل.

۱۲. صفایی، حسین، (۱۳۹۵). مسئولیت مدنی، انتشارات سمت، تهران

۱۳. عرفانی، محمود، (۱۳۹۲). حقوق ۴ تجارت، ج ۱، انتشارات جنگل، ص ۲۸-۲۹.

۱۴. کاتوزیان، ناصر، (۱۳۹۳). حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)، جلد نخست، تهران: انتشارات شرکت سهامی انتشار و بهمن برنا، چاپ دوازدهم، ص ۲۳.

۱۵. گلدوزیان، ایرج، (۱۳۹۱). بایسته های حقوق جزای عمومی، انتشارات میزان، تهران، ص ۶۵.

۱۶. میرحسن، امامی، (۱۳۷۴). حقوق مدنی، جلد ۲، تهران اسلامی، ص ۵۸۷

۱۷. هوشنگی، محمد، (۱۳۶۹). بیمه حمل و نقل کالا، شرکت سهامی بیمه ایران، تهران، ج ۱، ص ۷۷.

ب) مقاله

۱۸. ارژنگ، اردوان؛ نظری، قاسم و حسینی، علی، (۱۳۹۳). نقد و احتمال غرر در بیمه، فصلنامه فقه و مبانی اسلامی، سال چهل و هفتم، شماره دوم، ص ۱۹۷.

۱۹. انصاری، علی و عسکری دهنوی، جواد، (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی نقش حسن نیت بیمه گر در انعقاد عقد بیمه حقوق ایران و نظام های حقوقی معاصر، ص ۱.

۲۰. بادینی، حسن، (۱۳۸۳). هدف مسئولیت مدنی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ش ۶۶

۲۱. باقری، محمود و ابراهیم پور اسنجان، عادل (۱۳۹۶). تحلیلی بر روابط شرط پذیرش مسئولیت/جبران خسارت و انتقال آن به بیمه گر، مطالعات حقوق خصوصی.

۲۲. بردی زاده، نادر و منقوش، محمد، (۱۳۹۶). دامنه مسئولیت بیمه گر در قراردادهای بیمه در تجارت بین المللی، کنفرانس بین المللی رویکردهای پژوهشی در مدیریت اقتصاد، حسابداری و علوم انسانی، نروژ، اسلو.

۲۳. زینالی، م. (۱۳۹۷). دعاوی بیمه در رویه دادگاه ها، انتشارات چراغ دانش.

۲۴. سلیمانی، حسین علی، (۱۳۹۵). چالش های حق بیمه قراردادهای، مقاله، مجله حسابداری، شماره ۱۷۱.

۲۵. کریمی، محمد (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد صنعت بیمه کشور و تبیین چشم انداز آینده، سال یکم، شماره ۲، فصلنامه سیاست های مالی و اقتصادی، ص ۱۸۴.

۲۶. همتی، عبدالناصر، (۱۳۷۷). جایگاه صنعت بیمه در اقتصاد ایران، فصلنامه صنعت بیمه، ش ۴۹، ص ۳-۱۱-۱۴.

(ج) پایان نامه

۲۷. پورمحمود، توحید، (۱۳۹۹). بررسی حقوق و تعهدات ناشی از بیمه اموال در حقوق ایران، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مؤسسه آموزش عالی آفاق، دانشکده اقتصاد و علوم انسانی، گروه حقوق.

۲۸. سهرابی، محسن، (۱۳۸۸). تعهدات ارسال کننده و بیمه گر در بیمه کالا، پایان نامه ی دوره ی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، قم، ص ۱۶۵.

۱. Article 9:501: Right to Damages (1) The aggrieved party is entitled to damages for loss caused by the other party's non-performance which is not excused under Article 8:108.(2) The loss for which damages are recoverable includes: (a) non-pecuniary loss; and (b) future loss which is reasonably likely to occur
۲. Article 9:501: Right to Damages (1) The aggrieved party is entitled to damages for loss caused by the other party's non-performance which is not excused under Article 8:108.(2) The loss for which damages are recoverable includes: (a) non-pecuniary loss; and (b) future loss which is reasonably likely to occur.
۳. Beever, Allan, *Rediscovery the Law of Negligence, USA*, Hart Publishing, 1th edition, 2007 .p.87
۴. Evan, M 2006, 'The insurance and risk management industries: new players in the delivery of energy-efficient and renewable energy products and services', *Energy policy*, vol.3, pp.1257-72
۵. Gordly (J),2009. *Responsibility in crime, tort and cotract for the unforeseeable consequences of international wrong*, pp. 190.192
۶. Hodges,1999, *Cases and arterials on marine insurance law*, Cavendish Publishing,
۷. Le Tourneau. Et cadiet. Loic, *Droit de la responsabilite civile. Dune dette de responsabilite a une creance dindemnisation: RTD. Civ.1981. p. 28.s*
۸. Van Genden Loos v. NederlandseAdministratie der Belastingen, ۱۹۶۳p. ۱۸۴
۹. Viney. Genevieve. 1995, *Introduction a la responsabilite (sous la direction de jaques Ghestin)* Paris, L. G. D.J. p420.